

Hvad er elevinddragelse og medbestemmelse?

Undervisningsvejledning 1

Introduktion

Denne vejledning rummer øvelser til at styrke den demokratiske selvtillid og træne den demokratiske muskel – herunder øve sig i at deltage i en samtale, fortælle andre om egne perspektiver og holdninger, respektere uenigheder, nuancere perspektiver, lytte til hinanden og opnå enighed om et fælles mål. Du kan tilpasse alle trin i øvelsen, så de passer til din elevgruppe.

Øvelse: Brug din stemme

Fremgangsmåde for elever som arbejder i grupper

(se længere nede i teksten, hvis du har eneundervisning med en elev)

Deløvelse 1: Hvad er elevinddragelse og medbestemmelse?

Fortæl eleverne, at I skal arbejde med, hvad inddragelse og medbestemmelse er i skolen og hvordan I kan arbejde med det i hverdagen. Afhængig af din elevgruppe kan du i deløvelse 1 bruge én af følgende:

- **Er/er ikke.** Snak med eleverne om, hvad de tænker medbestemmelse og inddragelse i skolen er, og hvad de synes, det ikke er. Du kan evt. lave en liste, hvor du skriver elevernes ord på en tavle eller på post-its. Snak sammen om elevernes vurderinger.
- **Tegneøvelse.** Lad eleverne prøve at tegne på papir, hvad medbestemmelse og inddragelse ser ud for dem. Fortæl, at det kan se ud på mange måder. Snak sammen om elevernes tegninger og hvorfor de har tegnet det, de har.
- **Smileyøvelse.** Print arbejdsarket med billeder/ord ud til hver elev og lad dem tegne en *glad*, i *tvivl* eller *sur* smiley på arket afhængigt af, om de synes ordet/billedet handler om demokrati i skolen eller ej (find pdf med arbejdsark på hjemmesiden). Snak sammen om elevernes vurderinger.

TIP

Du kan få bevægelse ind i smileyøvelsen ved at placere en *glad* smiley et sted i lokalet, en i *tvivl* smiley et andet sted og en *sur* smiley et tredje sted. Eleverne kan placere sig efter, hvad de mener, ordet/billedet repræsenterer. De må gerne skifte, hvis de ændrer holdning undervejs i snakken.

Deløvelse 2: Regler i vores skole eller klasse

I øvelse 2 skal I identificere regler i skolen eller i klassen. Det kan både være store og små regler. Det kan fx være, om man må have en vandflaske eller mad med i klassen, hvor undervisningen skal foregå, om man selv må bestemme, hvornår man holder en pause, fordeling af fag i løbet af dagen, om man må rejse sig, når man har brug for det, om man må have jakke på i timerne etc. Skriv reglerne på hvert sit papkort eller brug post-its. Brug ca. 5-10 min. på øvelse 2.

TIP

Afhængig af elevgruppen kan du evt. starte med en kort samtale om, hvad en regel er. Så er alle med på, hvad det betyder.

Deløvelse 3: Regler – hvad kan vi ændre og hvad kan vi ikke ændre?

Tegn en cirkel på en tavle eller planche. Uden om cirklen tegner du endnu en cirkel. Nu skal eleverne drøfte, hvilke af reglerne fra øvelse 2, de mener, er mulige at ændre. De regler, eleverne mener er mulige at ændre, placeres i den inderste cirkel, mens dem, de ikke mener kan ændres, placeres i den yderste cirkel. Se inspiration til at tegne cirklerne på hjemmesiden. I denne proces kan du evt. hjælpe eleverne med at se, at en regel, de ikke tror kan ændres, rent faktisk kan.

Snak med eleverne om deres vurderinger. Hvorfor mener de fx, at en bestemt regel ikke vil kunne realiseres? Ligger der evt. pædagogiske grunde bag denne regel, som kan forklare det?

Hjælp eleverne med at vælge to af de nuværende regler, som de mener det er muligt at ændre. Det skal være to regler, som du vurderer, reelt kan ændres. Hjælp evt. med at justere og bryd en regel op i mindre dele, hvis alle de nævnte regler er placeret i den yderste cirkel eller ikke vil kunne realiseres i praksis. Kan der være dele af en regel, som godt vil kunne realiseres? Kan I lave en prøveordning eller nøjes med at afprøve reglen i et enkelt fag eller i pauserne?

TIP

Du kan få mere bevægelse ind i øvelsen ved at tegne de to cirkler på gulvet med kridt eller lave cirklerne med et tov eller lignende. Placer papkortene i cirklerne.

Deløvelse 4: For og imod-øvelsen

Hvis du vurderer, at der er tid, og at øvelsen passer til dine elever, kan du lave en lille 'for-og-imod' øvelse inden øvelse 5. Øvelsen er dog ikke nødvendig for at kunne lave afstemningen i øvelse 5.

Del eleverne i to grupper eller en og en. Den ene gruppe/elev skal finde grunde til, at reglen ikke skal ændres. Det kan fx være, hvorfor det er en god idé, at man ikke må have snacks med i klassen. Den anden gruppe/elev skal finde argumenter for, hvorfor det er en god idé at ændre reglen.

Gentag øvelsen med regel nr. 2. Byt evt. grupperne om, så den gruppe/ elev, der før talte for en regel, nu får opgaven med at tale imod. Snak om, at der ikke er nogle rigtige eller forkerte svar. Det handler om forklaringer og argumenter.

TIP

Forklar hvad et argument er, hvis du vurderer at gruppen er i tvivl.

Deløvelse 5: Afstemning

Til slut laver du en anonym afstemning med eleverne om de to regler. Brug evt. stemmeseddelskabelonen på hjemmesiden.

I kan evt. aftale at lave ændringen af reglen som en forsøgsordning, som I sammen evaluerer på efter en periode. Skriv både regel og ændring på et papir. Alle, inklusiv dig selv, skriver deres navn på papiret med den ændrede regel. På den måde forpligter alle sig til at arbejde med at ændre reglen.

Overvej inden du laver hele øvelsen, hvordan du involverer dine kollegaer. Skal en ændret regel fx kun foregå i dine timer, eller kan den også gælde i andre timer eller på andre klassetrin?

Opsamling på hele øvelsen

Tal med eleverne om øvelsen. Hvordan gik øvelsen? Hvad var sjovt og hvad var evt. svært? Hvorfor? Hvorfor kan man have forskellige holdninger til regler på skolen? Hvorfor kan lærere og elever evt. opfatte regler forskelligt?

Aftal med eleverne, hvad der skal ske efter øvelsen, og hvem der har ansvaret for, at den valgte regel ændres. Brug evt. dele af øvelsen *Planlæg et projekt (undervisningsvejledning nr. 4)* som guide, hvis det er en større ændring, der involverer flere parter.

Snak også om, at det altid er muligt at komme med forslag til andre ændringer – også efter øvelsen er afsluttet.

Fremgangsmøde for elever som undervises individuelt

Deløvelse 1: Hvad er elevinddragelse og medbestemmelse?

Sid sammen med eleven og arbejd med deløvelse 1 (se *beskrivelse for elever der undervises i en gruppe*). Eleven kan vælge en af de tre muligheder i deløvelse 1 (tegn, er/er ikke eller smileyøvelse).

Deløvelse 2: Regler i skolen

Snak med eleven om regler i skolen. Det kan både være store og små regler. Det kan fx være, om man må have en vandflaske eller mad med i klassen, hvilke fag man skal have, om man selv må bestemme hvornår man holder en pause, fordeling af fag i løbet af dagen, om man må rejse sig og bevæge sig, når man har brug for det, om man må have jakke på i timerne etc. Eleven finder ca. fire regler. Hjælp eleven med at skrive reglerne på hvert sit papkort. Brug ca. 5-10 min på deløvelsen.

Deløvelse 3: Regler indenfor eller udenfor cirklen

Tegn en cirkel på en tavle eller planche. Uden om cirklen tegner du endnu en cirkel. Se inspiration til at tegne cirklerne på hjemmesiden. Tal med eleven om, hvilke af de fire regler fra deløvelse 2, eleven mener, det vil være muligt at ændre. Disse regler placeres i den midterste cirkel. De regler, som eleven vurderer ikke kan ændres, placeres i den yderste cirkel. I denne proces kan du evt. hjælpe eleven med at se, at en regel, eleven ikke tror kan ændres, rent faktisk kan.

Snak med eleven om:

- Elevens vurderinger:
 - Hvorfor mener eleven fx, at en bestemt regel ikke vil kunne realiseres?
 - Ligger der evt. pædagogiske grunde bag denne regel, som kan forklare det?
- Hvorfor tror du, de regler, som ikke kan ændres, eksisterer? Hvad er baggrunden for reglen?
- Er der noget, I kan gøre på skolen, så den regel, som eleven synes, er vigtigst, kan justeres?
- Hvad kan I gøre for at komme videre med evt. at ændre en regel, som eleven synes, er vigtig?

TIP

Du kan få mere bevægelse ind i øvelsen ved at tegne de to cirkler på gulvet med kridt eller lave cirklerne med et tov eller lignende. Placer papkortene med reglerne i cirklerne.

Deløvelse 4: Demokratiske kompetencer og medbestemmelse

Snak med eleven om:

- Hvad der skal til for at få mod til at ytre sig?
- Hvem kan man tale med, hvis der er en regel, man godt kunne tænke sig at ændre?
- Hvordan kan man sikre, at alle elever har mulighed for at blive hørt?
- Hvad kan man gøre, hvis elever er uenige om, hvad de gerne vil ændre på skolen?
- Hvorfor kan lærere og elever evt. opfatte regler forskelligt?
- Hvordan kan elever og lærere hjælpes ad med at træffe beslutninger i skolen?

Opsamling

Tal med eleven om øvelsen. Hvordan gik øvelsen? Hvad var sjovt og hvad har evt. været svært? Hvorfor?

Snak om, at det altid er muligt at komme med forslag til andre ændringer – også efter øvelsen er afsluttet.